

פרק
מֵאֵימָתִי
ממסכת ברכות

מִן
תְּלִמּוֹד בְּבֵלִי

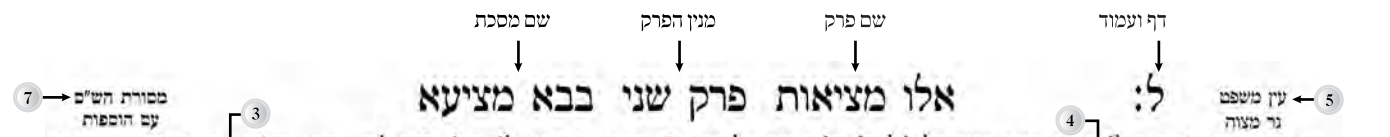
יוצא לאור על ידי
ממלכת התורה 'עוז והדר'
שנת תש"פ לפ"ק

1. **משנה** – יסוד תורה שבעל פה. דינים והלכות בכל תחומי התורה, נאמרו על ידי התנאים שקבלוה בעל פה מדור לדור עד למשה רבינו אשר קיבלה מסיני כפירוש לתורה שבכתב. בסוף תקופת התנאים עמד רבי יהודה הנשיא [המכונה 'רבינו הקדוש'] וליקט וסידר הלכות אלו והעלה אותם על הכתב כדי שלא ישכחו. והם קרויים ששה סדרי משנה, ואלו הן: זרעים, מועד, נשים, נזיקין, קדשים, טהרות. והיא מוזכרת בגמרא בלשון 'מתניתין' או 'תנן'. [תקופת התנאים החלה בימי בית המקדש השני, ונמשכה עד כ- 120 שנה לאחר החורבן].
2. **גמרא** – פירושים וטעמים לדברי המשנה. נאמרו ע"י האמוראים בישיבות שונות בבבל [ולכן נקראת הגמרא 'תלמוד בבלי', לעומת 'תלמוד ירושלמי' שמקורו מארץ ישראל]. ולוקטו ונערכו על ידי רבינא ורב אשי בסוף תקופת האמוראים. [תקופת האמוראים החלה כ- 120 שנה לאחר חורבן בית המקדש השני, ונמשכה כ- 300 שנה]. הגמרא נכתבה בשפה הארמית, ומכילה: א. משא ומתן בדברי המשנה. ב. ברייתות, שהן הלכות שנאמרו על ידי תנאים ולא הובאו במשנה שסידר רבי יהודה הנשיא [ברייתא' בארמית היינו 'חיצונית', כלומר שנשנתה מוחץ לבית מדרשו של רבי יהודה הנשיא. והיא מוזכרת בגמרא בלשון 'מתניתא' או 'תנו רבנן' או 'תניא']. ג. פסקי הלכה במחלוקות בין התנאים. ד. גזירות ותקנות שנתחדשו אחר ימי התנאים. ה. אגדות ומדרשים. [נקראת בקיצור ש"ס, על שם שמוינסד על ששה סדרי משנה].
3. **רש"י** – רבי שלמה יצחקי ז"ל. חי בצרפת בתקופת הראשונים, חיבר פירוש על הגמרא [הנקרא 'קונטרס'] אשר נתפשט בכל ישראל ונדפס בכל מהדורות הגמרא.
4. **תוספות** – פירושים ומשא ומתן נרחב בדברי הגמרא ובדברי רש"י. נתחברו על ידי 'בעלי התוספות' בכמה בתי מדרש בצרפת ובאשכנז בתקופה שנמשכה כמאתיים שנה. קיימים כמה חיבורים שקרויים בשם 'תוספות': 'תוספות שאנץ', 'תוספות טוך', 'תוספות רבינו פרץ', 'תוספות הרא"ש', ועוד. התוספות שנדפסו בגמרות המצויות מקורם באחד מחיבורי התוספות הנ"ל, כאשר כל 'תוספות' מהם נדפס בכמה מסכתות.
5. **עין משפט** – ציון לספרי הפוסקים הראשונים: הרמב"ם, הסמ"ג, הטור והשולחן ערוך, כאשר פסקו להלכה את הדברים המופיעים בגמרא. הציונים נתחברו על ידי רבי יהושע בועז ז"ל, ומסומנים באות קטנה מעל דברי הגמרא שנפסקו להלכה: א.
6. **תורה אור** – ציונים לפסוקי התנ"ך המובאים בגמרא, נערכו על ידי רבי יהושע בועז ז"ל. במהדורת 'עוז והדר' נערך 'תורה אור השלם' בו הובאו לשוונות כל הפסוקים מנוקדים עם מקורותיהם, וסומנו באות רגילה עם סוגר עגול: א).
7. **מסורת הש"ס** – ציונים ומראי מקומות למקומות אחרים בש"ס בהם נזכרו מאמרים דומים. נערכו על ידי רבי יהושע בועז, רבי יוסף שמואל מקראקא, ורבי ישעיה פיק ז"ל. ועליהם נוספו במהדורת 'עוז והדר' ציונים רבים וכן מראי מקומות לשאר ספרי חז"ל. והם מסומנים על ידי אות בכתב רש"י וסוגר עגול: ב).
8. **הגהות הב"ח** – לרבי יואל סירקיש ז"ל בעל מחבר ספר 'בית חדש' על 'ארבעה טורים'. הגהות ותיקוני נוסחאות על הגמרא, רש"י ותוספות. ומסומנות על ידי סוגריים עגולים בכתב רש"י: ב).
9. **הגהות הגר"א** – להגאון רבי אליהו מוילנא ז"ל, הגהות ותיקוני נוסחאות על הגמרא, רש"י ותוספות. ומסומנות על ידי סוגריים מרובעים: א).
10. **גליון הש"ס** – ציונים והערות לרבי עקיבא איגר ז"ל. מסומנים על ידי עיגול: ט).
11. **הגהות וציונים** – הגהות ותיקוני נוסח והערות נחוצות על הגמרא רש"י ותוס', שנערכו במהדורת 'עוז והדר' [ונכללו בתוכם הגהות 'מסורת הש"ס' שנדפסו על הגליון במהדורות קודמות מהרבנים הנ"ל וממהרש"ל מהרש"א מהר"ם ועוד]. ההגהות סומנו על ידי אות בכתב רש"י וסוגר מרובע: ב).
12. **לעזי רש"י** – תרגום מילים לועזיות שזכרו ברש"י, שנערכו במהדורות 'עוז והדר'.
13. **ליקוטי רש"י** – ליקוט נפלא מרש"י במקומות אחרים בש"ס [ומחיבוריו האחרים], בהם ביאר או הרחיב את ביאורו לדברי הגמרא. הליקוט נערך במהדורת 'עוז והדר'.
14. **ביאורי מילים** – תרגום המילים הארמיות המוזכרות בגמרא ללשון הקודש, נערך ע"י 'עוז והדר'.
15. **ראשי תיבות** – פתיחת ראשי התיבות והקיצורים המופיעים בגמרא, נערך ע"י 'עוז והדר'.

תבנית עמוד הגמרא

ה"מ לא תעשה ונעשה השוא בכל אכל האי דליתו שיהי בכל דמי כדמוכה פרק שני נורין (מיד דף נה): דלתי עשה דמלווע דמי לאו ועשה דכתיב וכן ק' לקמן (ג). יכול אמר לו אכיו הטמא מי ופרק חטופו ליה דלון עשה דומה לא תעשה ועשה הא גבי כתיב שאליו שיהי בכל דמי וי"ל דעשה דמלווע שאני דממיר משום דגדול השלום כדאמר בפ' שילוח הקן (סוף דף קמח). דעשה דמלווע הוה דמי לאו ועשה שילוח הקן אי לי ימורא דשלה משלה אכל עשה דעלמא לא ויהי לאו ועשה אפילו אינו שיהי בכל דמי המירו לא יחשב למאן דשמי מלווע בימיו חלוטו כשמשום המטה פ"ק דמועד קטן (דף יז:) ולדידיה יש לומר דהכא סמך על ומו מי דמיין חסורא מקמי ממונה ולקמן גבי עדיפא משני דהוה דמי אפילו לאו ועשה אי לאו קרא אפי' אי ענלמא לא דמי ופ"ק דיבמות (דף נה) דלמיר גבי פלוגמא דרי וחסן ור"א ציאת כ"ג כאלמנה מן העשויין כ"ע לא פלגי דלא פטרה דלון עשה דומה לא תעשה ועשה וי"ל דחשיב שיהי בכל כיון שהאלמנה עשה חסור כמו הכהן דלוקרי ביה לא יקח לא יקח"ו אפי' דלון שיהי בכל אלא ככתיב אכל הויה דגילת וכן שאליו שיהי כגבי נדמי מקמי עשה דמלווע"ו

אלא זקון ואינו לפי כבודו. וא"ת חטופו ליה מולאחמו"ו כדכד הכרות דומה ליה נזו ושמע"ת פסחו"ו וי"ל כדכד הכרות דומה ליה חומר טפי שמוטל בציון פן יקריח או יאכלוהו כלבים אפי' דפי' מי שמתו (בבב"ב דף כ וס' ד"ה סג) מוכח דהוה כוללים שב ואל תעשה הוה נדמה מפני כדכד הכרות היינו משום דערוס הוה גזמא וציון גדול כדאמר (יבמות דף סג:) אין לך משוקן יותר מאחוז שהוא מהלך ערוס ומכאן לא ידעי' דלתי אלא ממונה אכל חסורא כמו פסח ומילה וגם כרת לא: [וע' חו"ק שבת"ו:] ד"ס אפוקיה. אלא ביה שפתי אוקריים ואפי'..... אפילו

וביה..... וביה הלל

משנה 1

2 גמרא

3

4

5 עין בשבט נר מוצה

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

14 ביאורי טילים - איתביתרו - הושיבם - גלילתא - בלילות - גקקתא - בהשקפה: דיני דמיתא - דין של הירוטה: דיי - הטען: דרי - נושא: ובהשקפה - בהשקפה: וקא מיתפח - (נאפשט) - נח: וישא - (נרק) - עיי: עוים: פתקא דאפי - תבילת תריות דקל: קלא - רוב קשר: תלמא - שלשה: ובהשקפה - בהשקפה: וקא מיתפח - (נאפשט) - נח: וישא - (נרק) - עיי: עוים: פתקא דאפי - תבילת תריות דקל: קלא - רוב קשר: תלמא - שלשה:

תרגום וביאור מילים שכיחות בגמרא

אדהכי/אדהכי והכי	בינתיים/בעוד ש...	הכא במאי עסקינן	כאן במה אנו עוסקים
אטו	האם	הכא במאי עסקינן	כאן במה אנו עוסקים
הא אטו הא	זו בגלל זו	הכא במאי עסקינן	כאן במה נחלקו
אי אמרת בשלמא	אם היית אומר ש... מובן הדבר	הכא נמי	גם כאן
אי בעית אימא	אם תרצה, אמור/תריץ כך	הכי	כך
אי הכי	אם כך	הכי השתא	כך עכשיו? - וכי כך נראה בעיניך עתה, שיש לומר כן?
אי משום הא לא איריא	אם בגלל זה אין ראיה - וממילא ניתן לדחות	הכי נמי	כך גם
אי נמי	או גם - אופן נוסף	הני	אלו
איבעיא להו	נשאלה להם שאלה - הסתפקו בני הישיבה	הני מילי	דברים אלו - אמורים רק ב...
אידי ואידי	זה וזה	הניחא ל...	זה נוח - הדבר נוח ואינו קשה, לפי דעת...
איכא ביניהו	יש ביניהם - הבדל או מחלוקת	ואיתמא	ואם תאמר / ויש אומרים
איכא דאמרי	יש שאומרים - שמועה זו בלשון אחרת	והאמר מר	והרי אמר החכם - פתיחה לציטוט
אילימא	אם נאמר ש...	והתניא (תמיהה)?	והרי שנויה בברייתא?
אימא רישא/סיפא	אמור את הרישא/הסיפא	והתניא (בניחותא)	וכן שנויה בברייתא
אימא/לימא	תאמר (אומר)/יאמר	והתנין (תמיהה)?	והרי שנינו במשנה?
אין	כן	והתנין (בניחותא)	וכן שנינו במשנה
אין הכי נמי	אכן כך גם	והזר הדין	ומעתה שוב ניתן ללמוד זאת
איני	האם כך הוא?	וכי תימא	ואם תאמר
איתיביה	השיב לו - הקשה פלוני על מאמר פלוני, ממשנה/ברייתא	וליטעמיך	חזרת הגמרא ומקשה על המקשן עצמו, וליטעמיך - ולשיטתך, ש... [וכי כן מובן הדבר, הלא אף אתה כיצד תבאר את... ומי?]
איתמר	נאמר - ביחוד בפתיחה לשמועה בשם אמוראים	ורמינהו	והטל אותן זו על זו - עמוד על הסתירה שיש ביניהם
אלא אי איתמר הכי	אלא אם נאמר מאמר זה, ודאי כך נאמר	ותסברא	וכי תסבור כן?
אלא אימא	אלא אמור	חסורי מחסרא והכי קתני	מחוסרת המשנה וכך שונה התנא
אלא לאו	האם לא מוכרח שהכוונה...	יליף	לומד
אלמא קסבר	אם כן נמצא שסובר	כדתנא דבי	כפי משנה בית מדרשו של פלוני
אם תמצני לומר	אם תרצה לומר	כדתנא רבי... בדבי רבי...	כפי משנה רבי... (משנתו) של בית מדרשו של רבי פלוני
אמר מר	אמר החכם - בברייתא או בשמועה שהובאה לעיל	כל כמיניה	הכל הימנו? - וכי ביכולתו לעשות כן?
אמר קרא	אמר הכתוב	כלפי לייא	כלפי היכן - להיכן נוטה דבר זה, כלומר, הלוא ההיפך הוא הנכון
אמר רחמנא	אמר ה' [-בתורה]	לא מבעיא	אין צריך לומר ש...
אפילו תימא	אפילו אם תאמר	לא מבעיא קאמר	מה שהזכירה המשנה דין זה, לא היה זה אלא בדרך 'אין צריך לומר'
אתאן ל...	באנו בכך ל...	לא נצרכא / לא צריכא	לא הוצרכה - הברייתא לומר זאת אלא באופן ש...
כולי עלמא לא פליגי	כל החכמים אינם חלוקים	לא ראי זה כראי זה	אין דבר זה דומה לזה - שלוח חומרא/קולא זו ולזה חומרא/קולא זו
במאי אוקימתא	במה העמדת אותה? - את המשנה וכדו'	לא שנא	לא שונה - אין הדין שונה בין אם... ובין אם...
בעא	ביקש, רצה, שאל	לא שנו אלא...	לא אמרו - דין זה אלא ב...
בעו מיניה	שאלוהו בני הישיבה	לא תימא	אל תאמר ש...
בעי	שואל, מבקש, רוצה, צריך	לאו כל כמיניה	לא הכל הימנו - אין הדבר ביכולתו
בשלמא	בשלום - נוח הדבר, מובן, מיושב	לאו מי... / לאו משום	האם לא.../האם לא בגלל ש...
גופא	עצם הדין - פתיחה לכירור מימרא שכבר הובאה בסוגיא	לדידי מופרשא	לי מתפרש מ... - שמעתי פירושו של דבר זה מ...
הא גופא קשיא	זו עצמה קשה	למיניה ד...	לשיטתו - מה שאמר, לפי שיטתו אמר זאת
הא מני	זו מי היא - הלכה זו כדעתו של מי היא	לטעמיה	נאמר שתהיה תשובה - האם נאמר שתהיה מכאן פירכא ל...
האי מאי	זה מהו? - תמיהה על השאלה או ההשוואה	לימא תהוי תיובתא	לצורך מה יוצא ממנה - איזה דין יוצא מדבר זה שלכך אמרוהו
ההוא גברא	אותו אדם/מעשה באדם	למאי נפקא מינה	לאומרה - האם בא הדבר לומר/ללמד
הוה אמינא	הייתי אומר	למימרא	
הוינו	היינו		
הוינו בה	הקשינו בה - במשנה/שמועה וכדו'		
היכי דמי	כיצד?		
הכא	כאן		

תרגום וביאור מילים שכיחות בגמרא

מאי	מה/מהו	נפקא מינה	יוצא ממנה - הדין היוצא למעשה ממוחלוקת זו הוא ש...
מאי איכא למימר	מה יש לומר - איך נבאר זאת	סבירא ליה	סבורה לו - הוא סובר
מאי איריא	מה התפיסה - מדוע נקט התנא דוקא פרט זה	סלקא דעתך אמינא	עולה על דעתך שאומר
מאי בינייהו	מה ביניהם - מהו ההבדל בין שיטה זו לשיטה זו	פשיטא!	פשוטה - הלכה פשוטה וברורה היא...
מאי לאו	מה, לא? - האם אין זה כך וכך?	פשיטא?	פשוטה? - הלא פשוטה היא?
מאי למימרא	מה לומר? - מה בא הדבר ללמד?	קא	קיצור של 'קאי(ם)' - עומד. משמש כמילת הקדמה לפועל הווה [אומר, סובר, חלוקים]
מאי נפקא מינה	מה יוצא ממנה	[קאמר, קסבר, קמיפלגי]	משמיע לנו/מלמד אותנו - משמיענו פלוני שאין הדבר כן אלא...
מאי קא משמע לן	מה משמיענו	קא משמע לן	עומדת לנו - מקובל בידינו
מאי קרא/מאי קראה	מהו הפסוק - בו נרמז דבר זה	קיימא לן	עומד להם לחכמים - ידוע ומוסכם לחכמים/בקיאים הם בדבר וכו'
מאי שייר דהאי שייר	מה שייר שאת זה שייר - מה שייר התנא עוד, שתוכל לומר ששייר גם דבר זה	קים להו לרבנן	קשה - אכן קשה הדבר
מאי שנא	מה שונה	קשיא (כשבא כמסקנא)	קשה - אכן קשה הדבר
מאן דאמר	מי שאומר	קתני מיהת	מכל מקום שונה התנא - על כל פנים התנא שונה (בברייתא/במדרש שהובא לעיל) ש...
מה נפשך	מה רצונך - בכל דרך שתרצה	רב יהודה אמר רב	רב יהודה אמר בשם רב
מהו דתימא	מהו שתאמר - שמא תהא סבור לומר האם דומה?	שאני התם	שונה שם - שונה הדבר שם, במשנה/בברייתא
מי דמי	צריך לו - דבר זה נצרך ל...	שלחו מתם	שלחו משם - מארץ ישראל לבני בבל
מיעבי	צריך לו - דבר זה נצרך ל...	שמע מינה	למד ממנה
מיעבי ליה	נשאלת, נצרכת	שמע מינה... שמע מינה	למד ממנה - ומסיקים שאכן - למד ממנה
מיעביא	דבר/כלום	תא שמע	בוא ושמע - פתיחה למאמר שהובא לסיוע, לקושיא, או לפשיטת בעיה
מידי	האם ראייה היא?	תיובתא	תשובה - קושיא מפסוק או ממשנה וברייתא על דברי אמורא
מידי איריא?	על כל פנים/לפחות/מכל מקום	תיפוק ליה	תצא לו - הלא גם בלא זה אפשר להוציא/לדרוש דין זה מ...
מיהא / מיהת	דברים/דיבורים	תיקו	תעמוד - תשאר שאלה זו בספק, שלא נפשטה.
מילי	משיבים - באו לדחות בני הישיבה דברי פלוני הרי	תייתי	תביא/תילמד הלכה זו
מיתבי	בכל אופן, על כל פנים	תלמוד לומר	מלמדנו הכתוב
מכדי	מכלל דברים אלו ניתן לשמוע ש...	תנא דבי רבי...	שנה תלמיד בית מדרשו של...
מכל מקום	מכל הדברים נאמר - מתוך דבריו למדו זאת מהיכן אלו הדברים?	תנו	שנו
מכלל	מי היא משנתנו? מפי מי מקורד?	תנו רבנן	שנו חכמים בברייתא
מכלל איתמר	מהיכן לנו זו	תנא, תני	שנה
מנא הני מילי?	נושה בו זוזים	תני תנא קמיה ד...	שנה השונה ברייתות לפני חכם פלוני...
מוני מתניתין?	וכי משם יש להביא ראייה?, והלא...	תניא	שנויה ברייתא
מנלן/מנא לן הא	משיב - בא לדחות בדברי פלוני ממשנה או ברייתא תמצא אותה - מוצא אתה אופן זה ב...	תניא כותיה	שנויה ברייתא כדבריו
מסיק ביה זוזי	מקשה קושיא	תניא נמי הכי	שנויה ברייתא גם כך
משם ראייה?	יאמר הכתוב	תניתוה	שניתם אותה - במשנה ברייתא
מותיב	גם	תנן	שנינו במשנה
משכחת לה	יצאה להם - למדו הלכה זו מ...		
מתקיף			
נימא קרא			
נמי			
נפקא להו			

תלמוד בבלי מהדורת פריעדמאן

תלמוד בבלי שהוא כלול במקרא במשנה ובגמרא
אדם יוצא ידי חובתו בשביל הכל
(רמ"א יו"ד סימן רמ"ו ס"ד)
אשר יוצא לאור על ידי "עוז והדר"

יקרא לדורות עולם
על שמו ולכבודו של איש מורם מעם
אשר נדבה רוחו אותו להיות לאחיעזר ואחיסמך
ה"ה הנגיד הנכבד רודף צדקה וחסד
אוהב תורה ולומדיה

הר"ר **חיים הערש פריעדמאן** הי"ו

ונות ביתו החשובה
העומדת לימינו בצדקת פזרונו
מרת רייזל תחי'
ממונטריאל - קנדה

זכותם של כל לומדיה תעמוד לו ולזרעו אחריו
להתברך בכל מילי דמיטב מתוך בריות גופא ונהורא מעליא
ויקויים בו הכתוב

"אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד"

הקדמה לפרק מאימתי

מסכת ברכות

מסכת ברכות היא המסכת הראשונה בסדר זרעים, והראשונה שבכל המסכתות בלן. היא כוללת תשעה פרקים ועוסקת בדיני קריאת שמע, תפלה וברכות – ברכות הנהנין [ברכות שמברכים על אכילה ושתיה] וברכות אחרות. חלקה הראשון של המסכת, עד פרק חמישי ועד בכלל, עוסק בקריאת שמע ובתפלה, וחלקה השני, מפרק ששי ואילך, בברכות הנהנים, בברכות שלאחר המזון, ובשאר ברכות.

פרק 'מאימתי קורין'

פרק 'מאימתי קורין' עוסק במצות קריאת שמע, בברכות קריאת שמע, ובמצות זכירת יציאת מצרים. וכן מתבארים גם כמה מענייני תפלה. בפרק ישנם גם דברי אגדה רבים.

קריאת שמע

הקב"ה צוה בתורה שכל אדם צריך לקרא כל יום, בבקר ובערב, שתי פרשיות: את פרשת 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד' ואת פרשת 'והיה אם שמוע', לפי שבשתי הפרשיות הללו נאמר שעליך לזכור 'בשכבך' [לומר בערב, בתחלת הלילה] ו'בקומך' [לומר בבקר, בתחלת היום].

בפרק זה נתבארו דיני מצוה זו: מאימתי נתן לקרא את שמע בערבית ובשחרית, עד אימתי נתן לקרוא, באיזה אופן קוראים אותה, ועוד.

אגב המשא והמתן אודות זמני קריאת שמע, דנה הגמרא בעניינים שונים הקשורים לזמני היום והלילה.

זכירת יציאת מצרים

נאמר בתורה (דברים פרק טז פסוק ג) 'למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך'. מהפסוק למדים שיש להזכיר את יציאת מצרים מדי יום. חז"ל קבעו שהזכרה זו תהיה על ידי קריאת פרשת ציצית [הנקראת 'פרשת ויאמר' על שם תחלתה 'ויאמר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל וגו' ועשו להם ציצית וגו'], שנזכרת בה גם יציאת מצרים.

פרשיות 'שמע', 'והיה אם שמוע' ו'ויאמר', נקראות בלן יחד בשם 'קריאת שמע'.

בסוף הפרק יתבאר האם החובה להזכיר את יציאת מצרים, קימת גם בלילה, שיש להזכיר אותה פעם ביום ופעם בלילה, או שדי בהזכרתה ביום. וכמו כן יבואו דברים אודות זכירת יציאת מצרים לימות המשיח.

ברכות קריאת שמע

לפני אמירת 'קריאת שמע' בבקר ובערב, מברכים שתי ברכות, האחת אודות היום והלילה והאור והחשך [ברפת 'יוצר אור' בשחרית וברפת 'המעריב ערבים' בערבית], והשנייה אודות למוך התורה [ברכות 'אהבת עולם' ו'אהבה רבה'].

אחר אִמִּירַת קְרִיאַת שְׁמַע בְּבִקְרָה וּבְעֶרְב, מְבָרְכִים בְּרָכָה אַחַת אוֹדוֹת נְסִי יְצִיאַת מִצְרַיִם. הַבְּרָכָה מִתְחִילָה בְּשִׁחְרִית בְּ'אַמֶּת וַיְצִיב וַנְכוּן' וְגו', וּבְעֶרְבִית – 'אַמֶּת וְאַמוּנָה כָּל זֹאת וְקִיָּם עַלֵינוּ' וְגו'. בְּעֶרְב מוֹסִיפִים בְּרָכָה נוֹסֶפֶת, בְּרַפֶּת 'הַשְּׂפִיבֵנו'.
בְּפֶרֶק זֶה יִתְבָּאֲרוּ עֲנִינִים שׁוֹנִים הַשִּׁיבִים לְבָרְכוֹת: כְּמוֹ גֶסֶח הַבְּרָכוֹת, עַד אֵלּוּ שְׁעוֹת בַּיּוֹם נִתֵּן לְבָרְכוֹ, דִּינוֹ שֶׁל מִי שֶׁטָּעָה בָּהֶן אוֹ לֹא אָמַר אֶת חֻלְקוֹ, וְעוֹד.

שָׂאֵר עֲנִינֵי תַפְלָה

אֲנִשִּׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה תִקְנוּ שְׁכַל אָדָם יִתְפַּלֵּל שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם: בְּשִׁחְרִית, בְּמִנְחָה וּבְעֶרְבִית. בְּפֶרֶק זֶה מִתְבָּאֲרִים כְּמָה וְכָמָה מוֹדִינֵי הַתַּפְלָה:

בֵּין בְּרָכוֹת הַשַּׁחַר מְבָרְכִים 'בְּרַפֶּת הַתּוֹרָה', שֶׁהֵן בְּרָכוֹת עַל מִצְוֹת לְמוֹד תּוֹרָה. הַגְּמָרָא מְבָאֲרַת עַל אֵיזָה לְמוֹד מְבָרְכִים בְּרָכָה זוֹ, וְכֵן הִיא מְפָרֶטֶת אֶת גֶּסֶח הַבְּרָכוֹת.

הַגְּמָרָא אוֹמְרַת כִּי מַעֲלָה גְדוּלָה לֹא מֵר' אֲשֶׁרִי שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם, וְהִיא מְבָאֲרַת אֶת הַטָּעַם לְכָד, וְכֵן מַדּוּעַ בְּמִזְמוֹר זֶה, שְׂרָאִשִּׁי פְּסוּקִיו הֵם כְּסֹדֶר אֶלֶף-בֵּית, חֶסֶר פְּסוּקֵי הַמִּתְחִיל בְּאוֹת נו"ן.

סְמִיכַת גְּאֻלָּה לַתַּפְלָה – יֵשׁ לְהַסְמִיךְ אֶת בְּרַפֶּת 'גְּאֻלָּה יִשְׂרָאֵל' לַתַּפְלַת הָעֵמִידָה, וְלֹא לְהַפְסִיק בֵּינֵיהֶם. הַגְּמָרָא דָּנָה גַם אִם הִלְכָה זוֹ נוֹהֶגֶת אַף בְּעֶרְבִית, וְכֵן אִם בְּרַפֶּת 'הַשְּׂפִיבֵנו' הַנִּצְאָרַת בֵּין 'גְּאֻלָּה יִשְׂרָאֵל' לַתַּפְלַת הָעֵמִידָה, גּוֹרְמַת לְהַפְסִיק בֵּינֵיהֶם. הַגְּמָרָא אוֹמְרַת שֶׁהַנִּתְקִינֵי הֵיוּ מְכוּוֹנִים לְגַמֵּר אֶת קְרִיאַת שְׁמַע סְמוּךְ לְגִיץ הַחֲמָה, כְּדִי לְהַתְחִיל בַּתַּפְלָה מִיַּד עִם הַנִּיץ.

בַּתְּחִלָּה וּבְסוֹף בְּרַפֶּת 'אֲבוֹת' [הַבְּרָכָה הַרְאִשׁוֹנָה בַּתַּפְלַת הָעֵמִידָה] וּבְרַפֶּת 'מוֹדִים', יֵשׁ לְכַרְעַ. הַגְּמָרָא מְבָאֲרַת אֶת אַפְּן הַפְּרִיעָה. מַעֲלָה לַתַּפְלָה שֶׁהִיא נַעֲשִׂיית סְמוּךְ לְקִימָה, וְכֵן שֶׁהַמִּתְפַּלֵּל עוֹמֵד בַּתַּפְלָתוֹ בְּסְמוּךְ לְקִיר.

הַגְּמָרָא מְבָאֲרַת גַּם כְּמָה מַעֲנִינֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת וּמִקוּם הַתַּפְלָה וְכֵן תַּפְלָה בְּצַבּוּר: מַעֲלָה גְדוּלָה יֵשׁ לְקַבֵּיעַת מִקוּם לַתַּפְלָה; אֵינן לְהַתְפַּלֵּל אַחֲרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת; אֵינן לְצִאֵת מִבֵּית הַכְּנֶסֶת בְּמִרוּצָה; מַעֲלָה גְדוּלָה לַתַּפְלָה בְּמִקוּם הַלְמוּד; הַנְּהַגוֹת שׁוֹנוֹת בְּעֵת תַּפְלַת הַצַּבּוּר; קְרִיאַת הַפְּרָשׁוֹת הַנִּקְרָאוֹת בְּשַׁבַּת בְּצַבּוּר ['שְׁנַיִם מִקְרָא וְאַחַד פְּרָגוּם'], וְעוֹד.

מִצְוֹת קְרִיאַת שְׁמַע עַל הַמַּטָּה נִלְמְדַת מִפְּסוּקֵי, וְהַגְּמָרָא עוֹסֶקֶת בְּמִצְוָה זוֹ, וּמְבָאֲרַת שֶׁהִיא שְׂמִירָה מִפְּזִיקִים.

דְּבָרֵי אֲגַדָּה

בְּפֶרֶק זֶה מְרַבִּים הֵם דְּבָרֵי הָאֲגַדָּה וּמוֹסְרֵי חַז"ל. חֻלְקֵם בְּעֲנִינֵים הַנ"ל, קְרִיאַת שְׁמַע, זְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם וְתַפְלָה, וְהַשָּׂאֵר בְּעֲנִינֵים אַחֲרִים, וּמָהֶם:

חֻלְקַת הַלִּילָה לְמִשְׁמֵרוֹת וְכְמָה וְכְמָה דְּבָרִים הַשִּׁיבִים לְכָד; לְמוֹד הַתּוֹרָה שֶׁל דּוֹד הַמְּלִיךְ בְּלִילָה וְחִסְדוֹתוֹ שֶׁל דּוֹד; עֲנִינֵים שׁוֹנִים הַשִּׁיבִים לְמִזְזִיקִים, לְיִסּוּרִים וּלְכַפְרַת עוֹנוֹת; הַשְּׂרָאֵת הַשִּׁיבִינָה בְּצַבּוּר; הַנְּחַת תַּפְלִין עַל יְדֵי הַקַּב"ה; מְנַן פְּרָקֵי תַהֲלִים וְכְמָה דְּבָרִים בְּבִאוֹר שִׁירֵי דּוֹד בַּתַּהֲלִים; מַעֲשֵׂי הַנְּבִיא אֱלִישָׁע, וְעוֹד.

